

**UN VENTALL INFINIT: SAGARRA I ELS TEMES
TRACTATS A L'HORA DE «L'APERITIU»**

CARLES SINGLA,

UNIVERSITAT POMPEU FABRA

Josep Maria de Sagarra publica al setmanari *Mirador* entre 1929 i 1936 un total de 352 textos, la gran majoria dels quals (328) aplegats sota l'epígraf «L'aperitiu». Aquests darrers han estat recollits en llibre. Una part en una edició preparada pel mateix Josep Maria de Sagarra de la qual posteriorment s'han fet dues reedicions (La Campana i Tres i Quatre, aquesta en el marc de l'obra completa en edició crítica, a cura de Narcís Garolera). Garolera ha estat també curador de l'edició del conjunt de peces de «L'aperitiu» que no van ser recollides per Sagarra en el volum *El perfum dels dies*, publicat darrerament per Quaderns Crema. Diversos pròlegs i estudis com el de Josep Maria Casasús a *Periodisme que ha fet història* s'han ocupat amb deteniment i mestratge d'aquestes peces, de l'estil i dels temes que tracten. No és fàcil, doncs, fer ara una aproximació que en el present cas vol ser molt modesta i essencialment quantitativa. Si una de les característiques que sempre s'han esmentat de «L'aperitiu» és la seva diversitat temàtica, mirarem ara de fer un recompte dels principals temes que s'hi tracten i de com el pas del temps influeix i afecta aquesta varietat.

El punt de partida és el buidatge exhaustiu del setmanari *Mirador* realitzat per a la tesi doctoral '*Mirador*' (1929-1937). *Un model de periòdic al servei d'una idea de país*, posteriorment publicada en forma de llibre per l'Institut d'Estudis Catalans. Per realitzar aquest buidatge es va partir d'un tesaurus de temes estructurat en tres nivells. El primer conté només tres grans blocs: política, societat i cultura. El segon subdivideix la política en àmbits geogràfics (catalana, espanyola i internacional), la cultura en cinc grans camps de creació (lletres, cinema, arts plàstiques, arts escèniques i música) i el conjunt més ample de societat en una vintena de temes que van de l'esport a l'urbanisme passant per aspectes com els mitjans de comunicació, la sanitat o la vida en societat, entesa en sentit ampli. Aquesta mateixa classificació és la que utilitzem ara per fer una nova aproximació a aquesta particular hora de «L'aperitiu» de Josep Maria de Sagarra.

«L'aperitiu», com és sabut, té l'antecedent immediat de la secció dominical «Cafè, copa i puro», que Sagarra va publicar a *La Publicitat* entre 1923 i 1929. No és casualitat que el primer número de *Mirador* (31 gener 1929), a més del primer «aperitiu», contingui una extensa crònica a la pàgina 5 titulada «El sopar al poeta Josep Maria de Sagarra». S'hi relata amb molt de detall i un punt d'amable ironia l'àpat celebrat a l'Hotel Colón el vespre del 18 de gener de 1929, al qual van assistir noranta-cinc persones que van pagar 20 pessetes cadascuna. El motiu del sopar:

Es tractava de festejar l'èxit triple de *Les llàgrimes d'Angelina*, *All i salobre* i *El Comte Arnau*. Millor que l'èxit, encara que aquest hagi estat, pot dir-se que el que es festejava era l'activitat literària d'en Sagarra.

La llista de convidats, que no és completa, fa impressió i es detalla que a la dreta de l'homenatjat s'hi va asseure «Pompeu Fabra, que després havia de fer-se una mica enllà per deixar lloc a Santiago Rusiñol. A mà esquerra,

Amadeu Vives, després Pere Corominas [*sic*], Pous i Pagès, Pellicena, Joaquim Folch i Torres».

La columna ha estat definida modernament com un xec en blanc posat a disposició d'un autor. En ocasions, i aquest és el cas de Sagarra, és la publicació la que cobra el xec i s'enriqueix amb el prestigi i la qualitat que l'escriptor li aporta. L'autor és des del primer dia un puntal del nou setmanari promogut per Amadeu Hurtado. La seva figura és públicament reconeguda com a autor en el sentit més ampli (poeta, dramaturg, narrador i columnista) i la crònica del sopar és una manera clara de valorar públicament el que representa tenir cada setmana la seva signatura a la segona pàgina. No serà ni de bon tros l'últim reconeixement. Al número 5 surt la fotografia de Sagarra, concretament una silueta de perfil del rostre, a la portada, juntament amb altres dramaturgs de l'època: Avel·lí Artís, Ambrosi Carrion, Alfons Roure, Carles Soldevila, Juli Vallmitjana, Ramon Vinyes, J. M. Folch i Torres, Rossend Llates, Gastó A. Màntua i Millàs-Raurell. Es tracta de la convocatòria del primer (i únic) Premi Mirador de teatre català atorgat per votació popular a la millor obra representada a Barcelona durant la temporada. Sempronio ha explicat que es tractava d'una maniobra per glorificar encara més Josep Maria de Sagarra, però no va sortir bé, perquè la seva obra, *Les llàgrimes d'Angelina*, va quedar finalista i la guanyadora va ser *La florista de la Rambla*, d'Alfons Roure.¹ Hi haurà en els anys de vida de *Mirador* altres banquets, moltes estrenes i nombroses ocasions de reconèixer la vàlua de Sagarra —i, puntualment, també d'oferir-li consells, com fa Just Cabot a la crítica d'*All i salobre* (14 febrer 1929)— mentre apareixen setmanalment aquestes aportacions que enriqueixen la revista i encara en els nostres dies, a les pàgines dels volums on han estat recollides, es mantenen fresques i brillants.

L'elecció del títol «L'aperitiu» ha estat comentada per Lluís Permanyer, Narcís Garolera o Josep Maria Casasús, en els textos esmentats. Sagarra mateix s'hi refereix en el text de presentació de la secció:

Davant d'aquesta hora [del cafè] tan necessària per al govern dels pobles i per a la procreació, hi ha una altra hora més moderna, més lleugera, més d'«estranquis» i més transparent: és l'hora de l'aperitiu.

Aquesta hora, tant si és al migdia com al vespre, i especialment però al vespre, té un cert aire d'alliberació i d'alegria com a conseqüència. L'home ha plegat el treball, ha finit una aventura complicada, ha posat un punt a la mandra, a l'odi, al desinflament escèptic. L'home estira les cames, olora l'aire. Un aire de gasolina, de mitges de seda i de paper de periòdic. És l'aire més civilitzat que es porta.

L'esperit de l'hora porta anunciada aquesta varietat en l'elecció dels temes, que serà una de les característiques fonamentals de la secció, juntament

1. SEMPRONIO, *Del 'Mirador' estant*. Barcelona, Destino, 1987, p. 140-141.

amb l'estil colorista, sensual i ple de recursos literaris. Les primeres setmanes s'aprecia com Sagarra va temptant per trobar el to adequat al mateix temps que ho fa la revista. La secció té una compaginació irregular a dues columnes i el contingut es fragmenta en dues o tres parts que, de primer, ni tenen títol. «Amsterdam» (28 febrer 1929) és la primera peça que porta títol i serà també la primera de les triades per Sagarra per publicar en llibre. Aquesta fragmentació de les columnes setmanals va motivar que algunes parts de «L'aperitiu» d'una setmana fossin recollides en l'edició en llibre preparada per Sagarra, mentre que d'altres van ser rescatades per Garolera a *El perfum dels dies*.²

Alguns d'aquests articles fragmentats combinen temes amb molt poc a veure. Per exemple, «El Rei David» (4 abril 1929) juxtaposa reflexions sobre la lectura de la Bíblia, sobre unes furgonetes que circulen a la Diagonal de matinalda i sobre les tortugues. En canvi, una setmana més tard, els animals actuen com a fil conductor en dues parts dedicades, respectivament, als gats dels teatres i a les merles de les carboneries (11 abril 1929).³ El ventall temàtic s'amplia setmana a setmana mentre el to s'estabilitza. L'hora o el ritual de l'aperitiu és un *leit-motiv* freqüent en els primers números. L'esmentat «Amsterdam» (28 febrer 1929) encapçala una sèrie de records d'aperitius presos en diferents ciutats i les evocacions s'alternen amb referències al moment present, properes, com la publicació de *Madrid* de Josep Pla (7 març 1929), o distants i anecdòtiques com la venda de l'euga del príncep de Galles (14 març 1929).

El primer *aperitiu* format d'una sola peça és «Els llibres i el bar», el tretzè a aparèixer (25 abril 1929). Durant el primer any encara s'aniran alternant columnes formades per una sola peça amb d'altres dividides en dues, tres i, fins i tot, quatre unitats. A partir de 1930, però, la columna acostuma a ser un text únic. El que no variarà és la facilitat per canviar de tema d'una setmana a una altra.

Amb tot, hi ha alguns temes que es repeteixen més que d'altres. Potser per la mateixa condició d'ociosa de l'hora de l'aperitiu, aquest moment de descans entre la fi de la jornada i l'hora del sopar que dona pas a l'activitat nocturna, tot allò que té a veure més estrictament amb l'oci —entenen aquest en el sentit de lleure, el que l'IEC defineix com «temps lliure del qual hom disposa fora de les ocupacions regulars per a distreure's de les obligacions quotidianes»— és un dels que hem comptabilitzat com a tema principal en un nombre d'ocasions més gran (vint-i-dues). D'aquestes, gairebé la meitat (deu) es publiquen el primer any, en gran mesura per aquest vincle que els articles inicials estableixen d'una manera més directa amb l'hora de l'aperitiu. Més endavant aquesta referència directa desapareix i l'aperitiu passa a ser simplement un estat d'esperit que impregna la secció però que no queda directament reflectit en el contingut. El 1929, aquestes re-

2. Josep M. de SAGARRA, *El perfum dels dies. Articles a 'Mirador' (1929-1936)*, edició i presentació de Narcís Garolera, Barcelona, Quaderns Crema, 2004, p. 3-20.

3. A l'edició en llibre la data és incorrecta.

ferències a l'oci són variades mentre que posteriorment aspectes que es repeteixen periòdicament són les referències a la platja, el mar o l'estiuieg (26 setembre 1929, 30 octubre 1929, 17 setembre 1931, 27 juliol 1933, 19 juliol 1934, 1 agost 1935).

Per determinar de manera més acurada quins són els temes que es tracten amb més freqüència en aquesta columna, cal que anem primer a la divisió en tres grans blocs: política, cultura i societat. Dels tres, el darrer és el més representat, amb 166 peces, mentre que 124 estan dedicades a l'àmbit cultural i només 38 giren entorn de la política, ja sigui catalana, espanyola o (en quatre comptades ocasions) internacional. La taula següent recull el recompte per anys d'aquesta mateixa divisió.

<i>Any</i>	<i>Societat</i>	<i>Cultura</i>	<i>Política</i>
1929	32	12	1
1930	27	19	3
1931	23	19	7
1932	21	18	12
1933	22	17	8
1934	25	15	3
1935	16	18	1
1936		6	3
Total	166	124	38

81

Les xifres il·lustren de manera clara una desproporció inicial molt més gran envers el bloc de societat, dintre del qual trobem una gran varietat de temes, i una presència mínima de la política, fàcilment comprensible atès el context històric. A partir de 1930 i en anys successius, les proporcions són molt semblants i només sobresurt l'increment relativament remarcable que experimenta el tema polític el 1932. El darrer any, la secció surt cada cop més esporàdicament i també cal remarcar com de les nou escasses vegades que Sagarra va a trobar els seus lectors de *Mirador*, una tercera part ho fa per parlar-los de política.

Si fem una divisió més precisa parant atenció als temes esmentats més amunt, les lletres en general és el més tractat: cinquanta-quatre peces en total. Tampoc no resulta estrany atenent al fet que Sagarra cultiva vers, teatre, narració i periodisme. L'hora de l'aperitiu pot ser bona per a la lectura i, com a tal, Sagarra hi dona referència de molts llibres que llegeix en aquest període. Alguns són acabats d'aparèixer com la traducció d'Andreu Nin de *Crim i càstig* de Dostoievski (13 març 1930), els *Assajos* de Montaigne traduïts per Nicolau M. Rubió i Tudurí (22 maig 1930) o l'original llibre de viatges d'aquest darrer *Sahara-Níger* (7 gener 1933), un relat d'aventures que mereix grans elogis de Sagarra. Igualment

adreça grans lloances al treball de Carles Riba com a poeta i traductor (9 febrer 1933) —més endavant torna a glossar-ne la intervenció al Conferentia Club (22 juny 1933). I un llibre que considera que tots els catalans haurien de comprar és el diccionari Fabra (3 agost 1933).

Diversos «aperitius» estan dedicats a autors. Alguns perquè han passat per Barcelona o perquè Sagarra ha tingut ocasió de tractar-los personalment en algun moment del passat (Joan Crexells, 15 desembre 1932) o del present, com Alfonsina Storni (16 gener 1930), que li dóna peu a mostrar la seva prevenció sobre l'Amèrica Llatina i, alhora, a elogiar obertament la poetessa: «De tant en tant he conegut alguna cosa sud-americana que es pot qualificar d'«excel·lent». Res, però, com aquest cabell, com aquesta cara muscular, com aquesta veu i aquesta poesia d'Alfonsina Storni». També vinculats a l'actualitat apareixen J. M. López Picó (22 gener 1931), Enrique Díez-Canedo⁴ (12 maig 1932), Paul Valéry (18 maig 1933) o André Maurois (12 octubre 1933). Capítol a banda mereix el filòsof alemany Hermann Keyserling, per a la dimensió del qual «L'aperitiu» resulta insuficient i Sagarra li dedica dues extenses cròniques: «Unes hores amb el Comte de Keyserling» (8 maig 1930) i «Keyserling-Formentor-1931» (2 abril 1931).⁵ En altres ocasions, l'«aperitiu» esdevé un obituari molt personal referit a figures com Vladimir Maiakovski (1 maig 1930), Mn. Jaume Collell (10 març 1932), Jaume Bofill i Mates (6 abril 1933), Ferran Agulló (6 juliol 1933), Valle-Inclán (16 gener 1936), o el periodista i historiador francès Jacques Bainville (13 febrer 1936).

Un cas curiós és el dels Jocs Florals, tractats en quatre ocasions. Tres són per blasmar-ne la proliferació i la decadència (28 agost 1930, 25 agost 1932 i 13 juny 1935) mentre que una és per explicar els seus sentiments una mica contradictoris en ser proclamat Mestre en Gai Saber (7 maig 1931):

Jo m'havia mirat els Mestres en Gai Saber amb tota la pedanteria iconoclasta i descordada de què sóc capaç, però he descobert que el que em fa més feliç és canviar de gustos i de manera de pensar, i, per això, la tarda del diumenge vaig estar content com un gos amb un os, en veure que el pare Miquel d'Esplugues em feia Mestre i em deia que m'ho tenia ben guanyat.

Altres textos en què l'autor parla obertament de si mateix en aquest àmbit literari resulten particularment interessants, en particular, «Olor de novel·la», en el qual es refereix a la tasca d'elaboració del llibre que acabarà sortint amb el títol de *Vida privada*, o els homònims que s'ha trobat al llarg de la vida (19 febrer 1931).

El 1929, quan el Dia del Llibre encara se celebrava a la tardor (10 octubre 1929), en parla per celebrar-ne les bondats, però cinc anys després hi torna (3 maig 1934) per denunciar com s'aprofita per fer passar qualsevol cosa que té forma de llibre i insisteix encara l'any següent en un article que té una actualitat

4. La grafia utilitzada a *Mirador* és «Díaz-Canedo».

5. Recollides, respectivament, als volums *L'aperitiu* i *El perfum dels dies*.

evident (25 abril 1935) per la seva crítica del que la diada té de «no-literària», com molt bé subratlla Narcís Garolera al pròleg d'*El perfum dels dies*. Sagarra també lamenta la baixada de vendes del llibre català després de la instauració de la República (23 juliol 1931), un fet que es constata en altres sectors com el teatre: durant la dictadura de Primo de Rivera, el consum de productes culturals catalans era una forma de protesta política. Quan la situació de repressió cultural desapareix, aquest consum baixa.

Continuant en l'àmbit cultural, les arts escèniques són, després de les lletres, el tema que és tractat en més ocasions (vint-i-cinc) i és en el vessant estrictament teatral on es poden trobar també algunes confessions molt personals del Sagarra dramaturg —i també periodista: en una d'elles esmenta que li pagaven 30 pessetes per cada «aperitiu» (24 abril 1930). Des de com s'ho ha fet per saludar al final de dues estrenes simultànies⁶ (24 abril 1930) a la conveniència de sortir maquillat per saludar (3 octubre 1935) passant pels problemes dels dramaturgs al principi de la temporada (24 setembre 1931 i 15 setembre 1931) o els seus sentiments davant l'estrena de l'obra *Desitjada* al Romea (6 octubre 1932). La varietat temàtica és present en aquest cas amb textos dedicats al cabaret (14 febrer 1929) i el circ (17 octubre 1929, 24 octubre 1929 i 20 febrer 1930), o necrològiques d'actors diversos —amb el cas excepcionalment il·lustrat amb una fotografia de l'obituari que dedica al pallasso Antonet (26 desembre 1935). Algunes aportacions tenen un rerefons teòric d'un cert pes i resulta digne d'esment en aquest sentit un dels darrers «aperitius» publicats, «Sobre el teatre popular» (26 març 1936), en el qual defensa que «de teatre “popular” no n'hi ha. De teatre només n'hi ha de dues menes: bo i dolent. Com no hi ha gallina popular, ni arròs popular, ni llonganissa popular. Encara és més: jo no puc concebre un teatre de debò que no sigui popularíssim». Un punt que cal remarcar és que Sagarra esmenta i comparteix, aplicada al teatre, la «teoria de la massa neutra», una manera d'entendre les evolucions de la vida política característica d'Amadeu Hurtado.⁷

Greta Garbo protagonitza el primer «aperitiu» dedicat al cinema (6 març 1930), quan la secció ja té més d'un any de vida. Darrere d'aquest, en vindran una vintena més. En aquest cas, les experiències que relata Sagarra són purament com a espectador, per més que el 1933 es va filmar l'adaptació de l'obra *El Cafè de la Marina*.⁸ Sagarra dona sortida, sobretot, a una certa vocació de crític i cinèfil, que gaudeix tant de René Clair (16 març 1933) com del cinema americà (10 novembre 1934) i confessa que l'espectacle que més li agrada són els dibuixos animats de Disney (18 abril 1935). Aquesta devoció, però, no el fa estar de

6. *Gardènia* al Teatre Talia i *El cas del senyor Palau* al Novetats.

7. Amadeu HURTADO, «Un llibre llastimós», *Mirador* (20 juny 1929).

8. V. *Mirador*, 10 agost 1933 i 31 agost 1933 per al rodatge, i una breu informació de l'estrena el 22 febrer 1934.

blasmar el colonialisme cultural en els regals infantils que ha produït el cinema de Disney (9 gener 1936): «A mi, ja em perdonaran, però quan sento al nen de la meva portera, o qui diu de la portera diu d'un excel·lent amic, que m'atabala tot el sant dia parlant-me del *Lobo feroz* o del *Perro Pluto*, em vénen gairebé ganes de plorar».

Seguint en el terreny de la cultura, Sagarra tracta qüestions relacionades amb les arts plàstiques en divuit ocasions. En aquest cas, però, el grau d'implicació és menor, sobretot es parla d'artistes i només de manera molt puntual Sagarra s'acosta, mantenint sempre una distància prudencial, a la crítica d'art. Ho fa en casos d'artistes que coneix personalment, com Domènec Carles (3 desembre 1931), Rafael Llimona (7 març 1935) o Grau Sala (6 juny 1935), i en aquests casos se centra més en la figura, la trajectòria i la personalitat dels creadors que no pas en l'obra que presenten en cada moment. També són objecte de retrats Ricard Canals (12 febrer 1931), Santiago Rusiñol (18 juny 1931) i Josep Llimona (8 març 1934), amb motiu del seu traspàs. I mereix una menció especial la defensa que Sagarra fa del pintor Pere Pruna (2 juliol 1936), davant de les acusacions de plagi que aquest rep per la seva obra *El vi de Kios*, guanyadora del Premi Nonell de 1936. És una defensa molt valenta que interromp, com Sagarra mateix reconeix, unes setmanes de silenci, i que de manera inesperada posarà punt final als «aperitius»: dues setmanes després esclata la guerra.

84

I, per dir aquestes coses, he vingut a fer l'aperitiu amb els meus lectors després d'un setmanes de silenci. Per dir al meu amic Pere Pruna que la meva admiració i el meu respecte per la seva obra són ara més vius que mai, i per dir a tots els amics que el nostre deure és reaccionar amb tota l'energia contra aquest tristíssim cop baix que s'ha intentat donar a un dels valors més originals, més autèntics i més intel·ligents de la nostra pintura.⁹

Tot i que la música completa el bloc dedicat a la cultura, Sagarra només s'hi refereix de manera present en una escassa mitja dotzena d'ocasions que resulten poc representatives. Tornem, doncs, al bloc de societat, dintre del qual ja hem fet referència al subtema de l'oci. Aquest l'hem integrat en el tema que denominem vida social, juntament amb altres subtemes, entre els quals les festes, els personatges pintorescos i les bones maneres, tres qüestions sobre les quals Sagarra mostra un cert interès. Així, l'aproximació a les festes prova com per a un columnista el ritme dels esdeveniments anuals és un bon punt de partida per al comentari setmanal i alhora per a les reflexions personals. Sagarra tracta el Nadal i n'evoca celebracions viscudes per partida doble en un mateix número (26 desembre 1929), amb «Misteris de Nadal» a la columna habitual i una perllongació denominada «Nadals exòtics» a la pàgina següent. La festa de

9. *El perfum dels dies*, ed. cit., p. 463.

Cap d'Any no li agrada gens i s'hi refereix en tres ocasions (2 gener 1930, 7 gener 1932 i 10 gener 1935). Tampoc no el diverteix el Carnaval, tot i que reconeix que de jove s'ho passava molt bé (4 febrer 1932). Tot plegat no vol dir que no li agradés celebrar festes i ho demostra fent referència al ball del Cercle Artístic (2 març 1933):

Passar-se tota la vida fent el ximple és cosa poc recomanable; però, quan un cop l'any es tracta de fer el ximple, em sembla que la posició més intel·ligent i més sana és posar-se a fer el ximple de cap a peus i no fer-lo a mitges ni amb aquell aire cloròtic i destenyit de les persones que van a un ball de disfresses i s'ensopeixen o es senten tímides o ofeses perquè un emmascarat els fa un comentari poc diplomàtic.

Onze «aperitius» tracten de personatges i oficis que, en la classificació utilitzada, vam etiquetar com a pintorescos. Sagarra hi parla de llaunes (22 desembre 1934) i saltimbanquis (4 setembre 1930) i evoca professions gairebé desaparegudes com els carreters (23 gener 1930) o els escriptors de cartes per encàrrec (6 novembre 1930). També parla d'uns professionals encara en actiu però que troba «anacrònics» arran d'haver vist «dos tristos viatjants de comerç que esperaven l'autòmnibus». El text fa que a la redacció de *Mirador* es rebin diverses cartes de protesta de les quals se'n publica una —recollida a *El perfum dels dies*— acompanyada d'una contrarèplica de Sagarra eloqüentment titulada «De la susceptibilitat» (22 setembre 1932).

En certa manera, aquest darrer podria encaixar també en l'epígraf de bones maneres en el qual trobem algunes receptes de vida interessants que podríem considerar precursors dels textos d'autoajuda als quals els mitjans actuals són cada vegada més aficionats. Sagarra parla de la mentida com a via cap a la felicitat humana (9 gener 1930), sobre les dificultats que comporta ser civilitzat i donar conversa als altres (30 gener 1930), sobre la cara de circumstàncies (5 març 1931) i sobre com tots portem posat un morrió, que cal dur amb orgull, com a signe de civilització (28 novembre 1935). També defensa els arribistes perquè diu que ho són únicament perquè vencen la mandra que atenalla els altres (17 abril 1930) i ataca el nudisme no pas per motius morals sinó estètics (26 juny 1930).

Tot i que podrien estar integrats dintre de vida social, hem considerat turisme i gastronomia com un tema independent dintre del bloc de societat. Atès que l'acte de prendre l'aperitiu és gastronòmic en si mateix i que Sagarra comenta aperitius presos en ciutats distants, no és estrany que aquesta doble matèria la trobem en vint-i-set ocasions diferents, tot i que molt variades entre si. Diversos viatges que Sagarra fa durant aquests anys queden reflectits a les pàgines de *Mirador*: Londres (28 novembre 1929 i 5 desembre 1929), València (6 agost 1931), les illes Canàries (27 abril 1933 i 4 maig 1933), Pamplona (14 desembre 1933) i Bilbao (21 desembre 1933). També evoca llocs on ha estat, entre els quals el ja esmentat Amsterdam o Alemanya (18 setembre 1930), i llocs exòtics, alguns tan paradoxals com Extremadura: «De Cáceres i d'Extre-

madura en general en tinc una idea més misteriosa que dels lames del Tibet o de certs indígenes australians» (6 febrer 1930). Pel que fa al turisme que arriba a Catalunya, el Port de la Selva (8 setembre 1932 i 6 setembre 1934) i Sitges (11 agost 1932 i 18 juliol 1935) són objecte d'atenció en diverses ocasions que deixen constància de la progressiva invasió d'estiuejants locals i estrangers que pateixen totes dues viles. L'atenció a temes gastronòmics resulta més variada i s'hi troben tant comentaris sobre restaurants com sobre la denominació de *cocktail*, una paraula i un concepte que Sagarra detesta («Si la gent s'embriagués de conyac, de rom, de vi ranci o d'aiguardent, tots plegats no seríem tan ximplers») com prova el fet que anys a venir va titular *Cola de gallo* un nou recull dels seus articles a *Destino*.

Molts altres temes que apleguem al bloc de societat criden l'atenció de Sagarra. A part dels que ja hem esmentat, mereix una menció el de la premsa, un apartat en el qual es troben, a més d'algunes esmolades opinions personals sobre el paper dels mitjans, com les que recull Narcís Garolera en el seu pròleg, referències molt útils per reconstruir els detalls de la petita història de *Mirador*. També val la pena ressenyar que només en tres ocasions els esports protagonitzen l'hora de l'aperitiu. En dues es refereix a la boxa i la tercera és sobre els esports que requereixen pilotes, i conté una dura crítica del minigolf (1 octubre 1931). De les dues sobre boxa, la primera és la famosa «Cinc meditacions sobre una nit de boxa a les Arenes» (5 juliol 1929), recollida i acuradament analitzada per Josep Maria Casasús.¹⁰

Ja hem avançat que el bloc polític té una presència escassa als «aperitius» de Sagarra. Les primeres referències són d'àmbit internacional: una menció indirecta a la guerra de Manxúria (17 juliol 1930) o un comentari sobre les eleccions viscudes a Alemanya (18 setembre 1930). Els records de les vagues generals (27 novembre 1930) seran la primera referència clara a la política local i l'única abans de la proclamació de la República. Coincidint amb aquesta, publica, fora de l'emplaçament habitual, una «Oda a Francesc Macià» (16 abril 1931), clarament el polític que li mereix més admiració, refermada arran d'un míting a la Monumental (25 juny 1931) i, especialment, en el moment del traspàs del president (28 desembre 1933): «De tots aquests grans homes [Mossèn Cinto, el doctor Robert, Maragall, Guimerà, Prat de la Riba], constructors de la nostra història, cap no ha estat definit pel destí amb tanta força per a produir una total emoció popular com el president Macià que el matí de Nadal s'ha extingit per sempre».

Sagarra es mostra poc donat a intervenir en el debat polític. En comptades ocasions es refereix a polítics com Azaña (24 desembre 1931), Cambó (21 abril 1932) Amadeu Hurtado (26 maig 1932) o Lerroix (25 febrer 1932 i 17 novembre 1932). Pel que fa a aquest darrer, comparteix una barreja de fascinació i repulsió molt característica de *Mirador*. En algunes campanyes electorals

10. Josep Maria CASASÚS, *Periodisme que ha fet història*, Barcelona, Proa, 1996.

deixa sentir la seva veu per constatar l'efervescència de l'ambient preelectoral (10 novembre 1932 i 6 febrer 1936) però només en casos molt puntuals comenta els resultats. Un d'ells (16 juliol 1931) és quan Pompeu Fabra no surt elegit diputat a Corts. La darrera (20 febrer 1936) valora l'espectacular victòria del Front Popular a les eleccions d'aquell any i com l'empresonament del Govern de la Generalitat va ser determinant en el resultat. S'hi troba un cop més la teoria de la massa neutra pròpia d'Amadeu Hurtado que hem esmentat abans.

En definitiva, ni el context històric ni la personalitat de l'autor ni les característiques de la secció eren especialment adequades per a la política, un tema més propi, com ha assenyalat Casasús,¹¹ de l'articulisme doctrinal i d'assaig que encara dominava a la periodística espanyola d'aquells anys. A l'hora de l'aperitiu, lleugera, la política hi pot treure el cap, arribat el cas, com qualsevol altre tema, però no hi pot predominar. La varietat, un ventall inacabable i colorista com un arc de Sant Martí, és el tret principal de la conversa que Sagarra sosté setmanalment amb els seus lectors.

11. *Ibidem*.